

XXIV

SEJM WALNY KRAKOWSKI 1515 R.

WSTĘP

Sejm ten zwołany został w końcu 1514 r. na 4 lutego 1515 r. Sejmiki odbyły się w styczniu, sejm obradował zaś w Krakowie od 12 lutego do 5 marca 1515 r.¹

Z dorobku tego sejmiku, odbywającego się pod niewątpliwym wrażeniem świetnego zwycięstwa odniesionego przez wojska koronne i litewskie nad armią moskiewską pod Orszą (8 IX 1514), nie wszystko się zachowało². Z powodu pośpiechu, gdyż król 5 marca wyjeżdżał wraz z liczną świtą senatorów do Bratysławy na rozmowy ze swym bratem Władysławem Jagiellończykiem oraz z cesarzem Maksymilianem, niejednego nie dopilnowano. Pozostawił po sobie sejm krakowski konstytucje oraz uniwersały poborowe, których nie opublikowano drukiem ani też nie wpisano w całości do MK; stąd też akty te nie weszły później do *Volumina Legum*. Przywileje w sprawie podymnego dla ziemi chełmskiej oraz w sprawie uprawnień sądowych biskupa płockiego w stosunku do jego poddanych zostały tu pominięte³.

W niniejszym wydawnictwie uwzględniamy następujące teksty:

I. *Constitutio de novis regni defendendi modis absque assensu conventus generalis regni non instituendis*⁴, z 24 lutego⁵.

II. *Constitutio de nobilitate regni urgente reipublicae necessitate generaliter ad bellum movenda*⁶. Konstytucja ta ujęta została w formie mandatu do starosty krakowskiego, czyli aktu o charakterze wykonawczym; że jednak takim mandatem nie była i ów adres krakowski użyty został tylko przykładowo, świadczy zarówno jej treść, jak i nadpis w tekście rękopiśmiennym (*ad capitaneos*). Pochodzi ona z 28 lutego 1515 r.

III. *Constitutio de valore monetae Lithuanicae in terris regni currentis*⁷, jak i powyższa, ujęta w formę mandatu do starostów. Pochodzi ona z 28 lutego 1515 r.

IV. *Litterae universales contributionum publicarum in terris Minoris Poloniae exigendarum*, z 25 lutego 1515 r.⁸ W niniejszej edycji korzystamy z wydawnictwa O. Balzera⁹ łącznie

¹ W. Konopczyński, *Chronologia sejmów*, nr 25, s. 134.

² Por.: MRPS, cz. IV, vol. 2, nr 10492, 10495-10520, 10522, 10523, 10527, s. 118-120.

³ Por. CIP, t. III, nr 172, s. 323: *Privilegium de retenta exactione fumalium non solvenda nobilitate terrae Chelmensis concessum*, oraz nr 173, s. 324-325: *Privilegium iurium non responsivorum episcopo et capitulo ecclesiae cathedralis Plocensis eorumque subditis ac vasallis impertitum*.

⁴ Tekst zachowany w B. Jagiell., ms 38 (*Acta Secretariatus regii*), k. 135; opublikowany drukiem w AT, t. III, nr 459, s. 336, oraz przez O. Balzera w CIP, t. III, nr 165, s. 316.

⁵ W AT (por. wyżej) podano datę 20 lutego; jak udowodnił O. Balzer (CIP, t. III, nr 165, s. 316) jest to omyłka, gdyż w grę wchodzić może tylko 14 lub 25 lutego.

⁶ Tekst zachowany w B. Jagiell., ms 38 (*Acta Secretariatus regii*), k. 137; opublikowany drukiem w AT, t. III, nr 463, s. 338 oraz przez O. Balzera w CIP, t. III, nr 170, s. 322.

⁷ Tekst zachowany w B. Jagiell., ms. 38 (*Acta Secretariatus regii*), k. 137v, oraz w kilku innych rękopisach, zestawionych przez O. Balzera (CIP, t. III, nr 171, s. 323), stanowiących jednak przeróbkę tekstu z B. Jagiell. Drukiem wydany w AT, t. III, nr 464, s. 338 oraz przez O. Balzera, CIP, t. III, nr 171, s. 322-323.

⁸ Tekst podstawowy zachowany jest w MK₂, t. 26, k. 295v-296v. O. Balzer odnalazł też jego wpis w Księgach poborowych ziemi przemyskiej i sanockiej, ale w niniejszym wydawnictwie odmianki tego drugiego tekstu zostały pominięte.

⁹ CIP, t. III, nr 166, s. 317-318.

z pochodzącym od niego tytułem. Podkreśla on bowiem, że jest to uniwersał poborowy tylko dla Małopolski; wiąże się z nim odpowiedni mandat wykonawczy dla starostów¹⁰. Zaginął natomiast równolegle wydany uniwersał poborowy dla Wielkopolski; częściowo tylko można odtworzyć jego treść na podstawie mandatów wykonawczych dla starostów i poborców¹¹.

V. *Litterae restium in conventu Cracoviensi decreti*, z 4 marca 1515 r.¹², uzupełnione o ostateczne, trzecie wici, wydane wprawdzie na podstawie tej samej uchwały sejmowej, ale już w trakcie pobytu króla w Słowacji, 17 marca 1515 r.¹³ W rok później, 14 sierpnia 1516 r., ogłosił król raz jeszcze wici przeciw Tatarom¹⁴.

¹⁰ *Mandatum ad capitaneos terrarum Minoris Poloniae de contributionibus publicis anno 1513 pro regno defendendo decretis a nobilitate exigendis*, z 26 lutego 1515, CIP, t. III, nr 167, s. 319-320.

¹¹ *Mandatum ad capitaneos terrarum Maioris Poloniae de contributionibus publicis pro regno defendendo noviter laudatis proclamandis et exigendis*, z 28 lutego 1515 r., CIP, t. III, nr 168, s. 320, oraz: *Mandatum ad exactores terrarum Maioris Poloniae de contributionibus publicis pro regno defendendo noviter laudatis exigendis*, z 28 lutego 1515 r., ibidem, nr 169, s. 321.

¹² MK₁, t. 29, s. 3, z mikrofilmu AGAD, nr 694 czytali W. Uruszczak oraz I. Dwornicka.

¹³ Ibidem, s. 4-5.

¹⁴ Ibidem, s. 4-5.